

BİR YANGIN MASTER PLANININ İL ÖLÇEĞİNDE OLUŞTURULMASI (SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ)

¹Orhan ODUNCU ,*²Prof.Dr.Hakan Serhad SOYHAN

¹Sakarya Üniversitesi Yangın Güvenliği Ve Yanma ABD Yüksek Lisans Öğrencisi Sakarya/Türkiye

*² Sakarya Üniversitesi Yangın Güvenliği Ve Yanma ABD Başkanı Sakarya/Türkiye

ÖZET

Yangınla mücadelenin organize bir şekilde yürütülmesinin tarihi eski mısırlılara kadar uzanmaktadır. Tarihi süreç içerisinde birçok ülkede yangınla mücadele etmek için özel birimler oluşturulmuştur. Lale devri ile örgütlü itfaiye hizmetleri Türk toplumunda da start almıştır. Günümüzde itfaiyecilik hizmetleri belediyeler bünyesinde yürütülmektedir. Toplumsal gelişmelere bağlı olarak yangınla mücadele yöntemleri de sürekli değişmiş ve gelişmiştir. Bir taraftan yeni stratejiler belirlenirken diğer taraftan yangınla mücadelede kullanılacak ekipmanlar geliştirilmiştir. İtfaiye hizmetlerinin çok boyutlu bir hal alması yangınla mücadelede master planların hazırlanmasını da zorunlu kılmıştır. Çünkü yangın master planları ilin genel stratejileri doğrultusunda yangınla mücadelede hangi iyileştirmelerin sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Yangın master planlarında belirli bir periyot içerisinde gerekli iyileşmelerin sağlanması hedeflenmektedir. Bu çalışmada dünyada hazırlanan yangın master planları incelenerek Sakarya ili için bir yangın master planı önerisi yapılmıştır. Sakarya ili için önerilen yangın master planı önümüzdeki beş yılı içerisindeki stratejiyi ortaya koyacağı gibi, ortaya konan hedeflere ulaşılabilmesi için gerekli olan her türlü araçları ve faaliyetleri içerecektir.

Anahtar Kelimeler: İtfaiye, Yangın, Yangınla Mücadele

ABSTRACT

Depending on social developments, methods of firefighting have also changed and developed constantly. On the one hand, new strategies have been identified, while on the other hand equipment used in the firefighting has been developed. The history of the organized firefighting organism goes back to ancient Egyptian civilization. Historically, special units for firefighting have been established in many countries. Organized firefighting service in Turkish society started first in the Tulip period. Firefighting service is currently operated by the municipal organizations. But it is observed that the fire service is not at the desired level. A common reason for this is the absence of fire master plan in the provinces. However, the new multi-dimensional structure of firefighting requires a fire master plan. Because the fire master plans, prepared parallel to the general strategies of the provinces, involve all kinds improvement in the firefighting management. The aim of a fire master plan is to achieve a goal within a certain period. The complete implementation of the fire master plan depends on the allocation of the necessary budget for firefighting and the assignment of achievable goals. For this reason, in this study, fire master plans prepared in other countries of the world will be examined and a fire master plan proposal for Sakarya province will be submitted. The fire master plan projected for Sakarya province will contain the firefighting strategy for the next five years. All the necessary tools and activities to reach the determined target will be listed within.

Keywords: Fire Service, Fire, Firefighting

*Corresponding author: Address: Faculty of Engineering, Department of mechanical Engineering Sakarya University, 54187, Sakarya TURKEY. E-mail address: hsoyhan@sakarya.edu.tr

1. GİRİŞ

İnsanoğlu ateşi keşfettiği günden beri onun zararlı yanı olan yangınlarla mücadele etmenin yollarını aramıştır. Öyle ki yangınlar bazen felaket boyutlarına ulaşabilmektedir. Toplumlar değişip geliştikçe yangınlar da farklı boyutları ile karşımıza çıkmaktadır. Metrekareye düşen nüfusun yoğunlaşması, yaşam kültürünün köylerden şehirlere kayması, ikamet ve iş yerlerinin büyük binalara yoğunlaşması ve daha birçok neden toplumları yangınla mücadelede yeni stratejiler ve metotlar aramaya itmiştir. Hızlı ve etkin bir itfaiye hizmetinin verilebilmesi için eğitilmiş insan gücünün önemi her zaman daha da artmıştır.

Teknolojik gelişmeler bir taraftan elektrik kontağından kaynaklı yangınlarda olduğu gibi yeni yangın riskleri barındırırken diğer taraftan geliştirilen itfaiye ekipmanları yangından korunma olanakları sunmaktadır.

Yangınla mücadelenin organize bir şekilde yürütülmesinin tarihi eski mısırlılara kadar uzanmaktadır (1). Roma'da Augustus ile beraber organize itfaiye hizmetleri vermeye başlamıştır (2). Tarihi süreç içerisinde yürütülen itfaiye hizmetlerinin örgütlü bir yapı içerisinde, deneyimli insanlar tarafından, uygun araç ve gereçlerle yapılması gerektiği hakikati bütün toplumlar tarafından anlaşılmış ve toplumlar bünyelerinde profesyonel üniteler oluşturmuştur. Lale devri ile örgütlü itfaiye hizmetleri Türk toplumunda da start almıştır. İlk kurulan itfaiye teşkilatı Osmanlı Devleti'nde Yeniçeri Ocağı'na bağlı olarak Dergâh-ı Âli Tulumbacı Ocağı adıyla 1720 yılında kurulan Tulumbacılar'dır. Yeniçeri Ocağı'nın 1826'da kaldırılmasıyla 1827 yılında yarı askerî bir İtfaiye Teşkilatı kurulmuştur ki bu teşkilat Osmanlıda kurulan ilk batılı teşkilat özelliğini taşımaktadır (3).

Fakat içinde bulunduğumuz modern çağ reaksiyonel faaliyetlerin yangınla mücadelede yeterli olmadığını ortaya koymuş ve yangın riski oluşmadan önce onu önleyici ya da müdahale kapasitesini artırıcı bir kısım proaktif faaliyetlerin yürütülmesini ve gelecek için planlamalar yapılmasını zorunlu kılmıştır (4).

İşte bu gerçeklikten hareketle dünyanın birçok ülkesinde yangın master planları hazırlanmış ve uygulamaya konmuştur. Biz de çalışmamızda bu yangın master planlarını inceledikten sonra Sakarya ili için bir yangın master planı önereceğiz. Ama öneri öncesinde anılan master planın hazırlanmasında gerekli olan yasal düzenlemeleri ve kurumsal kültürü gözler önüne sereceğiz. Dünyadaki örneklerini baz alarak Sakarya iline özgü bir model oluşturmaya çalışacağız. Amacımız ülkemizdeki yangınla mücadele hizmetlerini daha iyi bir seviyeye taşımak ve yangınla mücadele anlayışımıza yeni bir boyut kazandırmaktır.

2. MEVCUT YANGINLA MÜCADELE KONSEPTİ

İtfaiye hizmetleri 5393 sayılı Belediye Kanununun 52. maddesi doğrultusunda hazırlanan yönetmeliğe göre belediyelerce yürütülmektedir. Belediyeler hizmetleri bu yönetmelik doğrultusunda çıkardıkları yönergeler göre yürütmektedirler. Yönetmelik hükümleri genel itibari ile itfaiye örgütlemesi, personel, teçhizat vb. düzenlemeleri içermektedir. Bu doğrultuda oluşturulan itfaiye teşkilatlanmaları belediyeler tarafından zaman zaman yaptırılan bilimsel çalışmalara konu olmuş ve birçok yönü ile kritize edilmiştir. İhtiyaçlara tam anlamı ile cevap

vermediği ve gelişmiş ülkelerdeki örneklerine kıyasla ihtiyaçlara cevap vermediği çok defa dile getirilmiştir. Ancak çalışmamızda yaşanan sorunun yönetim boyutundan ziyade gelecek planlaması üzerine yoğunlaşacağız.

Yürütülen hizmetlerin gelecekteki planlamasına ilişkin bir bilgi yönetmeliklerde mevcut değildir. Dolayısı ile yönetmelikte sıralanan personel, teçhizat ve diğer politikaların hangi kriterlere göre belirleneceğine dair bir belirsizlik hakimdir. Bu da itfaiye hizmetlerinin gelecekteki ihtiyaçlara ne denli cevap vereceği belirsizliğini korumaktadır.

Gerçi Belediye Kanununun 53. maddesi Acil Durum Planlaması başlığı altında felaket boyutuna ulaşan krizler karşısında bir planlamanın gerekliliğini tespit etmiştir. Fakat bu planların yangınla sınırlı kalmayıp deprem, sanayi kazaları ve diğer doğal afetleri de kapsamı gerektiği belirtilmiştir. Kanunda geçen acil durum planı kavramı çalışmamıza konu yangın master planı kavramı ile örtüşmemektedir. İl ölçeğinde yangın master planı hazırlanabilmesi için yeni bir yasal bir düzenlemeye gidilmesinin ya da mevcut düzenlemenin yeniden yorumlanmasının gerekliliği ortadadır.

3. YANGIN MASTER PLANI

Yangın master planlaması, hizmet sunumunu en üst düzeye çıkarmak için yeni ve etkili bir yöntemdir. Bir taraftan mevcut yöntemlerinin korunmasını sağlamak diğer taraftan mevcut sistemin etkinliğini değerlendirmek ve yeni stratejiler geliştirmek için uygulanan güçlü bir taktiksel araçtır (5).

“It is a systems approach for providing the highest level of protection at the least possible cost.” (6).

Dünyanın çeşitli ülkelerinin çeşitli şehirleri için hazırlanan yangın master planları bir bütün halinde incelendiğinde söz konusu planların aşağıdaki alanları gözden geçirerek yangınla mücadeledeki önceliklere rehberlik edecek bir vizyon, hedefler ve bir yön sağladığı görülmektedir. Bu alanlar sırasıyla:

- Risk analizi
- İtfaiye örgütlenmesi
- Personel politikası
- Yangını önleme ve yangından korunma
- Halkın yangın konusunda eğitilmesi
- Personel eğitimi
- İtfaiye istasyonları için yer tayini
- Operasyonel faaliyetler ve reaksiyon kapasitesi
- Teknolojik gelişme
- Ekipmanlar
- Haberleşme
- Bütçe

Belirli bir zaman periyodu için hazırlanan yangın master planları itfaiye hizmetlerinin devam eden zorlukları aşması ve oluşan yeni fırsatlardan yararlanabilme imkânına sahip olmasını hedeflemektedir. Ana amaç bir taraftan itfaiye teşkilatının reaksiyon kapasitesini yükseltmek ve diğer taraftan halkın

hizmetler karşısındaki memnuniyetini artırmaktır. Yangın master planları bu doğrultuda temel ve uyarlanabilir dinamik bir enstrüman seti sunmaktadır. Çünkü söz konusu planlar yeni bilgi toplandıkça ve yeni analizler geldikçe sürekli gelişen canlı bir belge niteliğindedirler.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İl ölçeğinde belediyeler çerçevesinde hizmet veren itfaiye hizmetlerinin birçok nedenlerden dolayı çağın ihtiyaçlarına cevap veremediği değerlendirilmektedir. Bir tarafta yasal düzenlemelerdeki yetersizlikler ve buna bağlı olarak teşkilatlanma sorunları bulunurken diğer tarafta her türlü planlamadan uzak personel, teçhizat, eğitim vb. politikaları bulunmaktadır.

Vizyoner, etkin ve verimli bir itfaiye hizmetinin verilebilmesi en azından belirli bir periyot dahilinde yangınla mücadele faaliyetlerinin planlaması ile mümkündür. Gelişmiş ülkelerde genellikle dört ya da beş yıllık periyotları içeren yangın master planları hem içeriği hem de uygulanma şekli açısından ülkemiz itfaiye teşkilatları için de bir örnek teşkil etmektedir. Önümüzdeki süreçte illerin böylesi yangın master planları çıkararak itfaiye teşkilatlarını geleceğe daha hazır getirmeleri hayati öneme sahiptir.

Böylesi master planların il ölçeğinde hazırlanabilmesi için yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulabilir. Belediye Kanununun 53. Maddesinde revizyona gidilmesi ya da en azından kapsamının genişletilmesi mevzuat sorunun çözümüne yardımcı olacaktır diye değerlendiriyoruz. Anılan maddenin bu çerçevede yeniden yorumlanması da sorunun çözümüne katkı sunabilir.

Sakarya ili için önereceğimiz yangın master planının hazırlanmasında batıdaki örneklerinin baz alınmasının ancak ülkemizin kendi dinamikleri ve şartlarının da hesaba katılmasının doğru olacağı değerlendirilmektedir. Yangın master planları il ölçeğinde hazırlandıkları için ilin genel karakteristik özelliklerinin, makro ekonomik ve demografik trendlerin de göz önünde bulundurulması önemlidir. Çünkü isabetli bir risk analizi ancak bu şartlar altında gerçekleştirilebilir ve itfaiye hizmetlerinin etkinliği ve verimliliği geleceğe dair yapılan analizlere bağlıdır. Yangınla mücadelede kapsamlı bir analizin yapılabilmesi ve itfaiye teşkilatının bu doğrultuda hazır hale getirilebilmesi belirli periyotlar için hazırlanan yangın master planları ile mümkündür.

5. KAYNAKÇA

- (1) Nolan, D. P. (2011), Fire Fighting Pumping Systems At Industrial Facilities, 2. Ed. Oxford.
- (2) Stambaugh, J. E. (1988), The Ancient Roman City, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London.
- (3) Nuri Paşa, O. (1987) Netayicü'I – Vukuat III - IV, Ankara.

- (4) Klaene, B. J. and Sanders, R. (2008) Structural Firefighting: Strategies and Tactics. Jones and Bartlett Publishers, 2. Ed.
- (5) Enlehart, A. (1985), "Fire master planning : a case study of Missoula Montana". Graduate Student Theses, Dissertations, University of Montana.
- (6) C ity o f Missoula, Mayor's O ffic e , Fire and Emergency Services Master Planning Committee. Minutes of Meetings of the Committee, January 1983-April 1984.